

PLA PAÍS : Trifini Centreamericà -Síntesi -

Introducció: El present document recull una síntesi del que la nostra associació es proposa desenvolupar com a concreció operativa del nostre compromís amb els valors de la Cooperació i l'Educació en els valors de la Solidaritat i del Desenvolupament, en el marc general de la nostra visió i missió i dels nostres principis constitutius bàsics, i referits a la regió del Trifini Centreamericà.

Antecedents i justificació: Constituïts formalment com a associació de ple dret en el 2009, però recollint l'experiència en aquest camp de l'equip que treballava al país des de 1998 com a voluntaris en el programa “Escoles Solidàries” (PES) que creguem, s'imposa dissenyar i aprovar un marc general propi que orient les nostres accions i definisca la seua estratègia a mitjà termini, amb la finalitat de sistematitzar aquestes, possibilitar la seua avaluació i aprendre noves lliçons amb això. Aquest marc servirà de referent unificador a quant puguem decidir i realitzar, nosaltres i nostres potencials co-parts, de manera que detectem i potenciem possibles sinergies, es contribuïska a la transparència i objectivitat de la nostra gestió i servisca com a factor que ens ajude en la cerca de l'eficàcia i eficiència desitjades. Per això, recollint les lliçons apreses al llarg d'aquests anys, els compromisos adquirits i els intangibles que la nostra gestió i relacions en la zona ens aporten, dissenyem aquest Pla País, amb les següents característiques bàsiques:

Període: 2020 – 2023

Ubicació: Zona del Trifini Centreamericà, dels països d'Hondures, Guatemala i El Salvador, com a camp d'acció preferent. Eventualment pot intervindre's en altres regions, preferentment rurals, almenys mitjançant processos i/o contraparts en fase d'Identificació, o bé donant suport a accions que des de la Mancomunitat Trinacional Fronterera del Riu Lempa, MTFRL puguem tindre una repercussió indirecta en àmbits geogràfics majors

Contraparts: per raons històriques i aprofitant sinergies creades d'anteriors accions, es defineix com a soci local preferent per a aquest període a la Mancomunitat Trinacional Fronterera del Riu Lempa, MTFRL i, a través seu, quantes altres entitats i institucions locals puguem convindre.

Contextos històric-geogràfics, soci-polítics, econòmics, culturals i educatius del país i de la zona:

(Veure l'annexe)

Objectiu general: Contribuir a estendre i millorar la qualitat de l'Educació en la MTFRL, com a factor clau per al seu desenvolupament social i humà i entesa aquesta conforme als

nostres principis, missió i visió, en tant que són compartits –des del respecte a les respectives especificitats- amb nostra co-part MTFRL.

Objectius específics:

- a) Donar suport a una praxi educativa assentada i que persegueixca com a objectiu últim educar en els valors de la Cultura de la Solidaritat
- b) Facilitar en la mesura del possible mitjans i recursos materials, humans i/o organitzatius que faciliten l'accés a l'Educació o la seua millora qualitativa.
- c) Fer costat a MTFRL en les seues accions i com a organització, com a agent essencial que, per les seues característiques i trajectòria, és en la millora i transformació de l'Educació en la zona.
- d) Impulsar la formació del professorat, el foment de la participació i del voluntariat i la possible incidència social, a qualsevol nivell, de les accions educatives que puguen emprendre's des de les comunitats educatives i les seues organitzacions.
- e) Millorar l'atenció a la dona i a l'alumnat amb n.e.e. perquè la seua atenció educativa aconseguisca quotes de major equitat.

Activitats:

- a) Estendre i consolidar el Programa d'Escoles Solidàries PES en la zona.
- b.1) Donar suport als projectes de cooperació que en l'àmbit del PES s'estimen convenientes i possibles.
- b.2) Continuar i potenciar en la mesura que siga possible el Programa de Beques.
- b.3) Introduir i fomentar el Programa d'Intercanvi d'Experiències Educatives.- PIEE.
- c.1) Assegurar-li a MTFRL, directament i/o mitjançant convenis de ES amb tercers, els recursos humans, materials i funcionals mínims suficients durant aquest període, perquè puga desenvolupar adequadament les tasques que es precisen en el millor desenvolupament de les activitats i objectius acordats.
- c.2) Col·laborar en les activitats i campanyes d'àmbit supralocal que convinga a totes dues entitats.
- d.1) Continuar amb les jornades d'intercanvi del professorat valencià i del Trifini en el marc el programa PIEE.
- d.2) Impulsar el pla de formació permanent per al professorat del Trifini com a “Professor solidari”, sistematitzant, amb l'acord dels Ministeris d'Educació, les aportacions fins ara disperses en aquesta línia.
- d.3) Treballar amb les quatre universitats en programes de formació del professorat.
- e.1) Prevaldre l'atenció a totes les iniciatives de gènere que sorgisquen en l'àmbit educatiu.
- e.2) Impulsar l'atenció a l'alumnat amb n.e.e., fins ara desatès en la zona, dissenyant i implementant a aquest efecte un programa a aquest efecte específic. (PEI)

Eixos bàsics:

En totes les activitats i accions que s'escometen en el marc d'aquest pla hauran de tindre's en compte, com a eixos transversals bàsics i criteri d'avaluació, els principis recollits en els respectius “Decàlegs” d'Escoles Solidàries

Metodologia: Metodològicament, assegurada la necessitat de formular aquest Pla i decidit per la nostra Assemblea el continuar l'acció de ES en el Trifini i amb la MTFRL, aprofitant els

valors del procés ja en curs per a consolidar i sistematitzar aquest, sense perjudici d'avançar des d'ell cap a horitzons més amplis, les accions a implementar han de ser:

- Recopilar i sistematitzar el fet fins ara per a formular amb això una “línia base” que ens permeta definir el punt de partida i tindre un referent objectiu des del qual escometre l'avaluació processual i final de la incidència de ES en la zona. Aquesta línia base ha de consensuar-se entre totes dues parts i requerirà el disseny i aplicació dels instruments necessaris que convinga.
- Definir anualment en els respectius POAs de MTFRL i ÉS i de manera consensuada en el que procedisca, els objectius operatius i accions concretes que, en el marc d'aquest Pla, convinga i puguen escometre's.
- Desenvolupar, avaluar i compartir anualment els POAs aprovats.
- Considerar aquestes avaluacions com a referents per a definir els successius POAs.
- Recopilar i sistematitzar tota la documentació i fonts de verificació pertinents possibles.
- Realitzar l'avaluació final global.
- Divulgar i optimitzar els resultats com un instrument més d'incidència social.

Els principis metodològics bàsics que han d'inspirar totes les accions que es desenvolupen a l'empara d'aquest Pla han de ser, lògicament, els de Pertinència, Transparència, Eficiència, Participació, Equitat i Inclusió (no discriminació), concordes amb el que han de ser notes essencials, en aquest sentit, de qualsevol ONG; principis que també fem nostres.

Avaluació: A més de les avaluacions parcials anuals i de cadascun dels projectes que puguen anar implementant-se en el marc d'aquest Pla, es realitzarà una avaluació global participativa al final d'aquest, tant per la MTFRL com per ES, per a decidir sobre el tancament o la continuïtat i forma del mateix amb els ajustos necessaris. Aquesta avaluació tindrà com a referent els objectius fixats i com a criteri bàsic els eixos definits que hauran de concretar-se operativament mitjançant els instruments i procediments oportuns que dissenyem a aquest efecte, global i específicament per a cada acció. Els informes resultants d'aquests processos avaluatius seran sotmesos a les respectives Juntes Directives i/o Assemblees per a la seua consideració

Annexe:

La Mancomunitat Trinacional Fronterera Riu Lempa, és una entitat de Dret Públic, situada a la Regió Trifini i integrada per municipis d'El Salvador, Guatemala i Hondures. És una institució municipal de naturalesa solidària, no religiosa, a partidària, la qual es regeix pels seus estatuts, reglaments i altres lleis (Codis i Lleis Municipals) aplicables en els tres països. Sorgeix com a resposta conjunta dels governs municipals, per a contribuir des de la gestió pública local i mancomunada a la reducció de la desnutrició, l'erradicació de la fam, la pobresa extrema i la marginació de la població més vulnerable de la regió.

A més del desenvolupament humà sustentable, una de les metes a aconseguir amb el treball realitzat a nivell trinacional és el disseny participatiu i implementació de polítiques públiques locals transfrontereres, buscant que els projectes donen suport a la gestió d'aquestes polítiques públiques, en les quals participen activament els ciutadans, les autoritats electes, els tècnics locals de les diferents organitzacions governamentals i no governamentals,

cambres de comerç i serveis, i fins i tot socis internacionals que s'adhereixen a aquests esforços de desenvolupament.

La Mancomunitat Trinacional, compta amb personalitat jurídica en la República de Guatemala, segons Registre de Persones Jurídiques, partida número 11289, foli 11289, del llibre un del Sistema únic del Registre Electrònic de Persones Jurídiques (SIRPEJU), emès pel Ministeri de Governació de la República de Guatemala, de data deu de desembre de l'any dos mil set; en la República d'Hondures, segons resolució No. 1345-2009 de la Secretaria d'Estat en els Despatx de Governació Justícia, de data sis de novembre de dos mil nou; i en la República d'El Salvador, mitjançant publicació en el diari oficial de la República d'El Salvador, de data 24 de gener de 2011.

La regió Trifini és la zona en la qual convergeixen les fronteres de 3 països de Centre Amèrica: Guatemala, Hondures i El Salvador. La regió està conformada per una àrea de 7541 Km², on se situen 45 municipis 15 de Guatemala, 8 d'El Salvador i 22 municipis d'Hondures. Aquests municipis pertanyen a sis departaments, dos de cada país: Chiquimula i Jutiapa de Guatemala; Santa Ana i Chalatenango d'El Salvador; Copen i Ocotepeque d'Hondures. Agrupant 819.000 habitants i el 70% viuen en l'àmbit rural.

La Regió del Trifini és considerada estratègica per la riquesa dels recursos naturals que en ella existeixen i que són compartits pels tres països. Les riqueses més importants de la regió són la producció d'aigua, la diversitat biològica dels ecosistemes i patrimoni arqueològic del Món Maia, localitzat en Copán Ruïnes, a Hondures.

La Regió del Trifini és molt rica en recursos hídrics. Es distingeix per ser part rellevant d'un dels sistemes hídrics més importants d'Amèrica Central, en el sistema destaquen tres conques: La conca trinacional del riu Lempa, la conca binacional del riu Motagua (entre Hondures i Guatemala) i la conca nacional del riu Ulúa a Hondures.

És de delimitar que a la Regió Trifini el 42,04% de la població viu en extrema pobresa i posseeix un rang de 0,6 d'Índex de Desenvolupament Humà (IDH), situant aquest indicador a nivell mig-baix, comparat amb aqueix mateix indicador amb la mitjana nacional de cadascun dels països.

La població que habita en aquest regió, carrega les seqüeles d'una fam històrica que provoca desnutrició crònica, persones que en la seua gran majoria continua patint per la inseguretat alimentària i nutricional, situació que es va aprofundint de generació a generació, que fa que homes i dones estiguen sempre a l'espera de programes assistencialistes.

En general, les famílies llauradores no tenen terra per a cultivar i una minoria són minifundistes i quan cultiven, no apliquen tècniques adequades per a una producció agrícola sana, utilitzant alta quantitats de fertilitzants químics i agro tòxics, la qual cosa provoca alts nivells de contaminació de la terra, l'aire, l'aigua, i la mateixa producció agrícola.

Per a aconseguir establir els seus cultius agrícoles, les famílies llauradores inverteixen els pocs recursos econòmics amb els quals compten, per a la compra dels inputs agropecuaris, havent de pagar sumes altes per a l'adquisició d'aquests, reduint considerablement les seues capacitats econòmiques, havent d'enfrontar limitacions econòmiques per a aconseguir proveir d'aliments al nucli familiar.

No obstant això tot l'anterior, fins i tot amb aquest nivell de sacrifici, els agricultors enfronten situacions climàtiques complexes, atés que la regió se situa en el corredor sec centreamericà i solen succeir sequias o inundacions, periòdiques, provocant grans pèrdues en l'agricultura, provocant per conseqüència la pèrdua dels seus cultius i per conseqüència dels seus mitjans

de vida, posant en risc constant la seguretat alimentària de milers de famílies que depenen d'aquesta activitat productiva.

A) CONTEXT SOCI EDUCATIU.

Segons estudis de l'any 2016, la taxa d'analfabetisme mitjà de persones majors de 15 anys a la regió del Trifini era del 27%, la qual cosa implica que bona part de les famílies llauradores compten amb un o més membres que no saben llegir i escriure, la qual cosa limita considerablement els esforços de desenvolupament que es realitzen a la regió.

En aquest context, es planteja que a partir del 2020, i amb l'acompanyament tècnic i financer de l'Organització No Governamental Valenciana "Escoles Solidàries", treballar accions orientades a fer costat al sistema educatiu formal i no formal, en l'àrea rural, amb la finalitat d'incrementar coneixements sobre diferents temàtiques del desenvolupament, orientats a poblacions vulnerables, entre elles joves marginats de la societat, llauradors/as i productors/as agrícoles, mares solteres, entre altres poblacions marginades del desenvolupament en aquestes regions frontereres.

D'aquesta manera, el passat 18 de desembre de 2020, en l'assemblea general de la Mancomunitat, òrgan superior de presa de decisions, es va aprovar per unanimitat incorporar la promoció de l'educació en sentit ampli, formal i no formal, a les línies estratègiques de treball de la Mancomunitat Trinacional Fronterera Va riure Lempa (MTFRL).

B) CONTEXT SOCI ECONÒMIC.

El 70% de la població de la Regió Trifini és eminentment rural i dedicació agrícola, atès que el 81% del territori és de vocació forestal i del sòl que està en ús, el 71% és sòl d'ús agropecuari, dedicat a la producció de cafè, grans bàsics, producció ramadera, frutícola, hortícola, entre altres cultius.

És de reconèixer que aquesta producció utilitza enormes quantitats d'inputs agrícoles i pecuaris, molts dels quals són altament contaminants, la qual cosa provoca que els agricultors/as invertisquen enormes quantitats de diners en la compra d'aquests, la qual cosa inclou pesticides, agroquímics, llavor transgènica, entre altres, produïts per empreses multinacionals que generen una enorme dependència tecnològica, allunyant als agricultors/as de les pràctiques ancestrals que els seus avantpassats realitzaven.

La producció agropecuària, així com les activitats artesanals i turístiques són les principals activitats econòmiques a la Regió Trifini. La producció agrícola és de xicoteta escala; la majoria dels productors cultiven menys de 5 pomes. En tota la Regió, incloent les zones urbanes, es troben llars que participen en el sector agropecuari.

La majoria de la producció es dedica a grans bàsics i cafè. Per a algunes famílies rurals, el cultiu d'hortalisses és una opció interessant, pel seu alt preu i proximitat a mercats grans, com San Salvador. A més, existeixen sòls adequats i suficient aigua per al cultiu d'hortalisses (Alwang, Elias 2008).

Tant la producció hortícola com la producció de grans bàsics (dacsà, fríjol, sorgo) estan orientades a satisfer el consum local. En molts casos, la productivitat d'aquests cultius és baixa. El cafè és una font d'ingressos important per a les famílies llauradores, i també aporta a l'economia per la seua alta demanda per mà d'obra temporal que no pot ser satisfeta per la zona mateixa, sinó que es porten obrers d'altres parts de Centreamèrica.

Dels sectors esmentats, sobretot l'activitat turística, la producció de cafè i el cultiu d'hortalisses i alvocat tenen un potencial per a un desenvolupament econòmic de la Regió i

ESCOLES SOLIDÀRIES

c/ Sant Feliu, 10, 4 – 46800 XÀTIVA

puguen representar una eixida a la present situació de pobresa. No obstant això, molts pobladors decideixen eixir de la Regió per a fugir de la pobresa: S'estima que dels tres municipis guatemalencs d'Aigua Blanca, Esquipulas i Ipala, un 10% ha emigrat als Estats Units

. En el costat salvadorenc, entre el 20 i 40% de les famílies tenen almenys un familiar en l'exterior. A Hondures l'emigració és menor i es considera una mitjana d'11% a nivell municipal (CATIE, 2005).